

АПОЛОГИЯ НА ПАМФЛЕТА

Над памфлета тегне проклятието на догматизма предубеждението на естетизма и омразата на конформизма. За тях той е трикратно предизвикателство към общоприетото изящното и толерантното. Памфлетът действително спада към неудобните неприятните и смуцаващи жанрове като сатирата чиято нелека съдба споделя през вековете. Той също взривява “добрия тон” предвзетите принципи мнимите авторитети осветените предразсъдъци и ретроградните илюзии. Неговото вдъхновение е истината главно оръжие избличението крайна цел защитата на човешкото достойнство правата на разума и интересите на прогреса.

Дълъг е списъкът на неговите “грехове” пред онези срещу чийто кастов егоизъм е язвителната реплика “Редът и спокойствието са хубаво нещо казват хората за които редът и спокойствието са хубаво нещо.”

Пристрастни в своята борба памфлетистите са най-безкористните автори в света. Имената им не фигурират в ничий поменик за официални награди никой не ги сочи за пример на поколенията не ги включва в хрестоматии не им въздигат паметник за техния подвиг. Никога не ще срещнем “събрани” “избрани” или “любими” памфлети може би от филистерския страх пред безподобното изригване на толкова много гняв ярост неукротима страстност и победоносна воля. Само в някои енциклопедии със ситен шрифт се споменават заглавия на по-известни памфлети и техните автори като метеори те са прорязали тревожния хоризонт на своето време разтърсили са хиляди съвести за да потънат завинаги в безмълвието. Външно погледнато в това няма нищо достойно за съжаление просто

присъда на времето. Щом рядко вече се пишат сонети и мадригали защо да съжаляваме за памфлета че бил надживян от историята?

Кое определя сегашната съдба на памфлета присъдата на историята или заговорът на равнодушните? Още Молиер отбеляза че хората са по-склонни да приемат публичната присъда отколкото присмеха предпочитат да изглеждат по-скоро лоши отколкото смешни. Променени ли са нещата по същество в наше време? Никой не опровергава илюзиите които му печелят слава. Complimentът и критиката както панегирикът и памфлетът започват с еднакви букви но имат диаметрално противоположно съдържание и последици за едните награждават за другите наказват или инкриминират. Който има ум да избира! Памфлетът е безкомпромисен а мнозинството предпочита критиката със снизхождение истината с ограничения принципите с уговорки и изводите със смекчения. Когато епиграмистите се множат за сметка на памфлетистите това свидетелства за издребняване на критиката и преход от героичната непримиримост към фриволната закачливост. За да проличи дълбочината на този заговор от който страда общественото мнение в чиито ръце памфлетът е бил някога меч на възмездието ще посочим някои от класическите средства за неговото отрицание.

В литературата са известни три начина за дискредитиране и дискриминиране на сатирата и памфлета. Първият е откритото им преследване ведно с техните автори. Молиер например оцелява след премиерата на “Тартюф” само благодарение на кралската опека... Вторият начин е обявяването им за прояви на грубиянски нрави войнстващо политиканство и критикарство. Музите се разбягвали пред яростните гласове на памфлетистите а

с тях отлитали красотата изяществото и хармонията! Следователно памфлетът е лишен от естетически достойнства и няма място сред изкуството! Третият начин асимилиране на наследството оставено от сатирика или памфлетиста от господстващата класа с ретуширане на неговите критически тенденции и тълкуването му в развлекателно-хумористичен дух. Така буржоазията обяви “Пътешествията на Гъливер” за детско четиво Хайневата сатира за фриволни шеги Шchedриновите басни и приказки за дидактична литература Алековите фейлетони за критика на общочовешките слабости...

В какво е силата и незаменимостта на памфлета? В яркостта и безпощадността на изложението в ударната точност и афористичност в искрометния блясък на езика в гражданския патос в призива за действие. Памфлетът е памфлет само при абсолютната си реализация

...Над памфлета тегне проклятието на догматизма предубеждението на естетизма и омразата на конформизма! Те възприемат според случая образа на възмутеното благоприличие засегнатата принципиалност негодуващия “добър тон” с неговото “това е недопустимо”. С кадифени ръкавици те ретушират стерилизират фризируют козметизират и балсамират патетичния вик на негодуванието мъжествената интонация електрическите импулси на борческата воля дръзкото волнодумство.

По Иван Славов Критически резонанси
изд. “Наука и изкуство” София 1982 г.